Maa-ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Lausunto

25.10.2017

Eduskunnan Ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Dnro 102/2017

VNS 7/2017 vp Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja huomioi lausunnossaan muutamia järjestön näkökulmasta tärkeitä näkökohtia.

MTK tunnistaa eron perusskenaarion ja päästövähennyspolun välillä kasvavan tasaisesti jaksolla 2021–2030 ja olevan vuonna 2030 suuruusluokaltaan 6 Mt CO2. Kun joustomahdollisuudetkin huomioidaan, näiden ero on hieman yli 5 Mt CO2 vuonna 2030. Samoin MTK tunnistaa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman laatimisen haasteellisuuden tilanteessa, jossa asioihin keskeisesti vaikuttavat EU-säädökset ovat muutoksen tilassa. Näistä lähtökohdista on todennäköistä, ettei jo nyt olemassa olevilla politiikkatoimilla tulla saavuttamaan taakanjakosektorin päästövähennystavoitteita, vaan suunnitelmassa esitettyjä toimenpiteitä tarvitaan jatkossa. Sinänsä MTK näkee strategisesti oikeaksi lähestymistavan, jossa riskejä pyritään hallitsemaan mm. varautumalla joustokeinojen käyttöön sekä määrittämällä riittävästi päästövähennystoimia.

MTK:n näkemyksen mukaan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimenpiteiden painopisteiden väliset valinnat siitä, missä päästöjä syntyy eniten, ja missä kustannustehokkuusjärjestyksessä päästöjä olisi mahdollisuus hinnoitella ulos, on johdonmukainen. MTK pitää erittäin tärkeänä, että erillisten päästövähennystoimenpiteiden kustannustehokkuutta myös jatkossa analysoidaan ja että toimenpiteiden keskimääräinen kustannuskäyrä on selvästi kuvattu. Kuten suunnitelmassakin todetaan usealla toimialalla, erityisesti maataloudessa, tunnistaa MTK tutkimus- ja kehitystyötarpeita tulevien, ja sosiaalisesti hyväksyttävien päästövähennyskeinojen käyttöön oton edistämiseksi. MTK:n näkemyksen mukaan myös esimerkiksi työkoneiden kehittämisessä on olemassa tutkimus- ja kehitystarpeita päästöjen vähentämiseksi.

Vaikka voimassa olevaan ilmastolakiin ei sisälly hiilineutraaliuden tavoitetta, on ensi hallituskaudella laadittavassa pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa mahdollista harkita asetettavaksi siihen liittyvä tavoite. Käytännössä määriteltäisiin kunnianhimoinen päästövähennystavoite esim. vuosisadan puoliväliin ja linjattaisiin, millä keinoilla voidaan kompensoida jäljelle jäävää päästöosuutta. Tämä tarkoittaisi esim. nielujen päästötasevaikutuksen huomioon ottamista. MTK pitää selvänä, että mikäli kustannustehokkuutta pidetään kriteerinä jäljelle jäävän päästöosuuden kompensoimisessa, on nielujen päästötasevaikutuksen huomioiminen keskeinen asia myös Suomessa. MTK kuitenkin huomauttaa, etteivät taakanjakosektoria ja LULUCF-sääntelyä koskevat EU-säädökset tai kansainvälisen lentoliikenteen ICAO:n prosessin tekninen jatkotyö saa luoda esteitä päästötasevaikutuksen positiivisten ilmastovaikutusten huomioinnille. Lisäksi on huomioitava, että nielujen päästötasevaikutukseen vaikuttaminen poliittisesti voi koskea keskeisesti yksityisten elinkeinonharjoittajien omaisuuden hyödyntämisen mahdollisuuksia, jolloin suunniteltavat toimet on huolellisesti laadittava asianosaisten kanssa yhteistyössä, jolloin toimien yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja taloudellinen hyväksyttävyys on saavutettavissa ja toisaalta tavoiteltaviin ympäristöhyötyihin on mahdollista päästä. Kuten suunnitelmassa todetaan, kokonaisuutena maankäyttösektori sitoo Suomessa huomattavasti enemmän päästöjä kuin se tuottaa. Viime vuosina hiilinielun koko on ollut yli 30 prosenttia (yli 20 Mt CO2) kaikista Suomen tuottamista

vuosittaisista päästöistä. Viimeisimpien vuodelta 2015 valmistuneiden tilastojen mukaan vuonna 2015 maankäytön ja metsätalouden nettonielu oli 47% kansantalouden kokonaispäästöistä.

MTK huomioi, että vaikka liikennesektorin energiatehokkuustoimet, biopolttoaineiden sekoitevelvoitteen nosto fyysisenä energiasisältönä 30 prosenttiin sekä sähkö- ja kaasuautojen lisääminen nostavat toteutuessaan uusiutuvan energian käytön osuuden liikenteessä yli hallitusohjelman tavoitteen, myös keskeiset verrokkimaat etenevät omissa toimissaan. MTK kaipaisikin analyysia siitä, ovatko toimet riittäviä, että Suomi pääsee mukaan liikennesektorin päästöjen vähentämisen ehdottomiin eturivin suunnannäyttäjiin? MTK pitää jossain määrin huolestuttavana, että esimerkiksi suunnitelman laatimisen taustalla käytetyn perusskenaarion mukaan bensiini- ja dieselautojen liikenteessä oleva lukumäärä ei käytännössä laskisi lainkaan 2030 mennessä, vaikka uusiutuvia käyttövoimia käyttävien ajoneuvojen määrä lisääntyisikin maltillisesti. Itseasiassa suunnitelman perusskenaario olettaa, että bensiini- ja dieselautojen määrä kasvaa 2030 mennessä noin 80 000 ajoneuvoa enemmän kuin FFV, kaasu, sähkö ja vety-autojen lukumäärä yhteensä autokannassa. Tätä taustaa vasten MTK:n huomauttaa, että suunnitelma jättää avoimeksi, riittävätkö esitetyt politiikkatoimet Sipilän hallitusohjelman tuontiöljyn puolittamistavoitteen saavuttamiseen ja toisaalta osoittaa lisätoimenpiteiden tarpeen liikenteen päästöjen vähentämiseksi suurimpana taakanjakosektorin päästöjen lähteenä. Toisaalta taustalaskelmat osoittavat myös biopolttoaineiden välttämättömyyden päästöjen hillinnässä. Vaikka suunnitelma ei esitä verotukseen muutoksia ajoneuvokannan energiatehokkuuden parantumiseksi, näkee MTK vero-ohjauksen jatkossa keskeiseksi ajoneuvokannan energiatehokkuutta parantavaksi ja kuluttajien käyttäytymistä ohjaavaksi keinoksi.

Maatalous on sektorina vaikeasti vertailtavissa muihin sektoreihin. Maataloudessa kasvihuonekaasupäästöt ovat peräisin hajallaan olevista biologisista päästölähteistä, jolloin niiden hillitseminen on haasteellisempaa ja usein myös kalliimpaa kuin monella muulla sektorilla. Lisäksi maatalouden yhteydessä tehtävät päästövähennykset jakautuvat useille eri sektoreille päästöjen tilastoinnissa. Käytännössä maatalousyrittäjät kantavat päästöjen vähentämisvastuuta huomattavasti laajemmin, kuin pelkkään tilastolliseen maataloussektorin tilastoluokkaan kuuluvien kaasujen osalta. MTK:n mukaan keskeisimpiä toimia maatalouden päästöjen vähentämiseksi on huomioitu suunnitelmassa, kuten myös näillä toimilla saavutettavat päästövähennyspotentiaalit.

Pelkän tilastoluokittaisen tarkastelun lisäksi MTK haluaa huomauttaa sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta, että taakanjakosektorin suunnitellut päästövähennystoimenpiteet kohdistuvat maaseutuyrittäjiin suoraan maataloussektorin omien toimenpiteiden kautta, mutta myös muilla päästövähennystoimenpiteillä on maaseutuyrittäjiin kohdistuvia sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Välillisiä vaikutuksia ja kustannuksia syntyy liikenteen, ruuan, rakennusten erillislämmityksen, F-kaasujen ja työkoneiden ilmastovaikutuksiin kohdistetuista toimista ja niiden kokonaisvaikutukset tulisi arvioida maaseutuyrittäjien kannalta mahdollisimman tarkasti. Jo suunnitteluvaiheessa tulisi pyrkiä välttämään tilannetta jossa päästövähennyksistä syntyvät kustannukset ja negatiiviset sivuvaikutukset muodostuvat suhteettoman korkeiksi tiettyjen toimijoiden kohdalle.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa mainitaan kiertotalouden osuus kestävämmän talousjärjestelmän saavuttamisessa ja kiertotalous on sisällytetty myös EU:n ilmastopolitiikkaan. Suunnitelman mukaan kiertotalouden päästövähennyspotentiaali otettaisiin kuitenkin käyttöön vasta energiantuotannon ”helppojen” päästövähennysten jälkeen. MTK kuitenkin huomauttaa, että kiertotalouden keinovalikoima on laaja, joten sen

poisjättäminen kokonaan vuoden 2021-2030 keinopaletista ilman tämän tarkempaa arviointia ei välttämättä ole järkevää. Kierrätyslannoitteiden käytön lisääminen on jo olemassa oleva politiikkatoimi ja niiden käyttöön panostetaan voimakkaasti. Kierrätyslannoitteiden käytön on osoitettu tuottavan sekä ilmasto- että ympäristöarvoja, jotka tulisi sisällyttää myös keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikkaan, mikäli ne tuottavat myös maatalousyrittäjille positiivisia nettovaikutuksia.

Suunnitelmassa esitettyjen konkreettisten maankäyttöä koskevien toimenpiteiden osalta MTK halua kiinnittää seuraaviin asioihin huomiota. MTK ei periaatteellisesti vastusta eloperäisten peltojen metsitystä heikkotuottoisilla lohkoilla, mutta haluaa korostaa, ettei metsitettyjen lohkojen tuottoskenaario voi perustua pelkästään puun myyntituloihin seuraavina vuosikymmeninä. Yrittäjän tulojen kehitys tulee taata politiikassa muilla kannustimilla, jotta saavutetaan haluttu päästövähennystavoite huomioiden samalla maanomistajien tulorakenne. MTK huomauttaa, että eloperäisille maille tehty pellon metsitys poikkeaa muusta metsänhoidosta ja puun myyntituotto voi jäädä erittäin vähäiseksi tai nettotuotoltaan jopa negatiiviseksi. Tämä tulee huomioida politiikkaohjelmassa, kun maanomistajille syntyviä kustannuksia ja hyötyjä arvioidaan.

Kuten edellä, MTK ei myöskään periaatteellisesti vastusta säätösalaojitusta eloperäisten maatalousmaiden ilmastotoimenpiteenä, mutta muistuttaa tutkimusnäytön puutteesta: Ruotsissa tehtyjen tutkimusten (Norberg, Lisbet (2017). Greenhouse gas emissions from cultivated organic soils. Diss. Uppsala Sveriges landbruksuniv., Acta Universitatis ariculturae Sueciae, 1652-6880) mukaan turvepeltojen pintamaan vesipitoisuuden ja hiilidioksidipäästöjen välillä ei todettu yhteyttä kenttäoloissa (s. 48). Tutkimuksen mukaan turvepeltojen pohjaveden pinnan nostaminen metristä puoleen metriin ei vähentänyt hiilidioksidipäästöjä (s. 50), mutta vähentää pellon kantokykyä ja viljelykelpoisuutta. Lisäksi Nobergin (2017) mukaan turvemaiden hylkääminen viljelystä tuottaisi pitkäaikaisen päästölähteen. Edellä mainitut huomiot kannustavat pitämään pellot edelleen tuotannossa (s. 51).

Lopuksi MTK haluaa muistuttaa metsien osalta, että Luonnonvarakeskuksessa ja Suomen Ympäristökeskuksessa laaditun skenaariotarkastelun keskeinen johtopäätös on, että runkopuun hakkuut voivat nousta ainakin tasolle 79 milj. m3/v ja samalla voidaan turvata metsäluonnon monimuotoisuus. Tämä edellyttää, että olemassa olevia monimuotoisuuden edistämiskeinoja tehostetaan. MTK on omalta osaltaan jo ryhtynyt lisätoimenpiteisiin myös metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Helsingissä 25.10.2017

Liisa Pietola
Ympäristöjohtaja

Anssi Kainulainen
Energia-asiantuntija